

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/rys-historyczny/1918-1939/9398,Straz-Graniczna-1918-1919.html>
01.05.2025, 21:34

Straż Graniczna 1918-1919

Odbudowujące się po okresie zaborów państwo polskie stanęło przed niełatwym zadaniem zabezpieczenia swoich granic. Już w październiku 1918 r. podjęto wstępne działania, powołując Straż Gospodarczo-Wojskową. Jej podstawowym celem w pierwszych powojennych miesiącach miało być zatrzymanie masowego wywozu artykułów żywnościowych. Ze względu na trudności organizacyjne oraz logistyczne nie podołała ona postawionym przed nią zadaniom.

Zaistniała sytuacja zmusiła władze, dopiero co powstałej odrodzonej Rzeczypospolitej, do ponownego przemyślenia koncepcji systemu ochrony granic. W wyniku prac zdecydowano się na powołanie nowej formacji - Straży Granicznej. Szukając dla niej właściwego modelu organizacyjnego brano pod uwagę rozwiązania jakie zastosowały byłe państwa zaborcze. Twórcy polskiego systemu ochrony granic postanowili wykorzystać wiedzę oraz doświadczenie polskich żołnierzy i funkcjonariuszy służących w formacjach granicznych Austro-Węgier, Rosji i Niemiec. Biorąc pod uwagę ówczesną sytuację polityczną, nieuregulowane i niepewne losy granic Polski, Ministerstwo Spraw Wojskowych zdecydowało się na rosyjski model ochrony granicy. Sformowanie służb granicznych oparte na wzorach organizacji wojskowej dawało większe szanse na skuteczne zabezpieczenie interesów kraju pod względem ekonomicznym jak i polityczno- militarnym. Pierwszym aktem prawnym regulującym proces tworzenia nowej formacji, jak i określającym jej cele, był Tymczasowy Dekret o utworzeniu Straży Granicznej opublikowany w Dzienniku Praw z dnia 18.12.1918 r.^[1] Na jego mocy, z odkomenderowanych do Ministerstwa Apropowizacji oddziałów wojskowych, utworzona została nowa formacja graniczna. Kwestie ochrony militarnej i sanitarnej regulowały odrębne przepisy i regulaminy opracowane w tym samym roku przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministerstwami Skarbu i Apropowizacji.

Powołana w tym celu międzyministerialna komisja, w której udział wzięli kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych płk Wroczyński, Minister Apropowizacji Minkiewicz, przedstawiciel Ministerstwa Skarbu dr Korta, płk Małyszko, płk Berebecki oraz płk Szpakowski opracowała regulamin, w którym określono podwójną podległość Straży Granicznej: w sprawach wojskowych - Ministerstwu Spraw Wojskowych, wykonywanych zadań - Ministerstwu Apropowizacji. Na mocy regulaminu formacja była finansowana z budżetu Ministerstwa Spraw Wojskowych i w każdej chwili, w zależności od potrzeb Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego, mogła zostać użyta w akcjach militarnych. W sprawach struktury organizacyjnej i etatowej Straży Granicznej decyzje podejmował Szef

Sztabu Generalnego.

Do podstawowych zadań Straży Granicznej należało:

- Zabezpieczanie granic państwa od nielegalnego wywozu artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby.
- Kontrolowanie wewnętrznego obrotu kolejowego artykułów pierwszej potrzeby.
- Czuwanie nad wykonaniem rozporządzeń aprowizacyjnych
- Ochranianie magazynów i składów z artykułami spożywczymi i pierwszej potrzeby[2].

Dowódcą Straży Granicznej został płk Adolf Małyszko, który mianował rtm. Albina Gołko na szefa sztabu, a ppłk. Alfreda Waltera, kpt. Jana Kulwiecia i kpt. Edmunda Lubańskiego na dowódców poszczególnych jednostek Straży Granicznej.

W początkowym okresie istnienia sformowano cztery dywizjony, które przeformowano następnie w trzy pułki. W myśl etatu zatwierdzonego przez szefa Sztabu Generalnego w styczniu 1919 r., Straż Graniczna dzieliła się na pułki, które składały się z dwóch dywizjonów. W skład dywizjonu wchodziły cztery szwadrony, natomiast szwadron tworzyły cztery plutony. Nie licząc Dowództwa Straży Granicznej, pierwszym większym oddziałem przekazanym do służby granicznej był 3 Dywizjon, stacjonujący na granicy z Prusami Wschodnimi. Do końca lutego 1919 r. udało się skompletować dwa pułki. Z 1 i 3 Dywizjonu utworzono 1 Pułk, zaś 2 Dywizjon wszedł w skład 2 Pułku. Ostatnim utworzonym pułkiem Straży Granicznej był 3 Pułk, w skład którego wszedł 4 Dywizjon. Dowództwo Straży Granicznej oraz Sztab 1 Pułku wraz z 1 Dywizjonem stacjonowały w Warszawie. Pozostałe jednostki Straży Granicznej ochraniały granicę z Niemcami. Pierwszy Pułk stacjonował w Mławie, 2 Pułk wraz ze Sztabem rozlokowany został w Częstochowie, a 3 Pułk mieścił się we Włocławku. Poszczególne mniejsze jednostki organizacyjne stacjonowały w pobliskich miejscowościach.

Tak zorganizowana Straż Graniczna działała do 17.04.1919 r., kiedy to rozkazem II wiceministra Spraw Wojskowych została przekształcona w Wojskową Straż Graniczną. Tym samym zlikwidowano podległość pod Ministerstwo Aproprowizacji i Ministerstwo Skarbu, włączając formację w strukturę Ministerstwa Spraw Wojskowych.

[1] ASG/SG 1918-1919/Dow. 21.

[2] ASG/SG 1918-1919/Dow. 21.

[illegible]

Yat. No 2

W Y P I S

z MONITORA POLSKIEGO Nr. 234. z dn. 20 grudnia 1968 r.

TEWCOWY DEKRET W SPRAWIE USTANOWIENIA STRAŻY GRANICZNEJ.

Z ukomenderowanych oddziałów wojskowych organizuje się przydzieloną do pełnienia specjalnych obowiązków przy Ministerstwie Agrowacji Straz Graniczną.

Straz graniczna tworzy się w celu:

- 1/ Zabezpieczenia granic Państwa od nielegalnego wywozu artykułów wojskowych i pierwowzoru;
- 2/ Monitorowania wszechinnego obrotu kolejnogo artykułów pierwowzoru;
- 3/ Czuwania nad wykonaniem rozporządzeń apropracyjnych.
- 4/ Gromadzenia magazynów i składowi z artykułami spowowoznymi i pierwowzoru.

Organizację Strazy Granicznej i budżet oraz określenie składowi do strazy składowi i celów składowi regulacji, wybudu rozpoznawania Ministera Sprawy Wojakowych w porozumieniu z Ministerem Agrowacji i Skarbu.

Wykonanie powyższego polecam Ministrowi Spraw Wojakowych.

MACIEJMIŁ PAWUTA

/-/ J. Piskudski.

Wznowność:

 Maciejmił Kano. Dep.1

[Signature]

Kapitan.

MUZEUM
Polskich
Fortyfikacji
Granicznych
www.muzeum.pl

Pokaż opis pliku

[illegible]

6400, oraz 600 telefonów-rekrutów, przybyło
ludź przez granicę tymczasem. Rekrutów dwu-
ście, a to 3 tygodnie była antyczna stan do
straszak na nocnym. Głównym jest na wy-
wieszono, albowiem konieczność potrzebna nie-
ludź wywala jakiegokolwiek na nocnym.
Władze na przykład do strażnicy Granicznej 2100
rekrutów, na rzecz stanowią bieżnia 4200 tel.
Na stanowią stanu nr. 07/1, potwierdzone-
go przez szefa strażnicy Granicznej 6 stycznia
r. b. straż Graniczna składa się z oddzia-
łów pięcioru i kompanii/2 kompanii 2/3
pięcioru. Działali oni na wieczorach, tabor-
owych, jak również i samodzielną straż Gran-
iczną nie posiada i posiada miejscowych
zaprzeczono straż Granicznej odpowiedział
zawsze odpowiednio. Strak koń wieczorów utrud-
nia straż straż Granicznej, nie można nie-
o wywalał krajowych patroli szlaku granicy
oraz oficerowie nie mogą kontrolować prze-
biegów jakby się należało.
Zatwierdzenia strażnicy Granicznej są ubrani
bardzo dla, obchodzą najprzód w porównaniu z
innymi oddziałami wojsk. Szefowie sztabu Gene-
rali i Departament Generalny, traktują
Straż Graniczną po nocnym.
Kiedy stanu najmniejszą jednostką straż
Granicznej, stanowią szwadron, albowiem nie
4 plutonów, 4 szwadrony tworzą dwójnie, 2 dy-
wizyjny - rub. Oficerowie i żołnierze są
rozłożeni obecnie na 2 Oddziały, stanowiące
szkółki szefi kadry trzech pułków. Dowodzą
oddziałami najprzód oficerowie przydzieleni do str

Grafijskiej; pierzyszym - podpułkownik Walter /rozrywajcie! Str./Poznań/, drugim - pułkownik Podarzi /zjadły rozrywajcie!/ i trzecim - pułkownik Białobł /artylerji rozrywajcie!/.

1-szy pułk ma obsadzić odcinek granicy od Zielunia /w lewo od Kławy/ do Grajewu. Narazie wytycza posterunki tylko od Zielunia do Chwały.

2-gi pułk obsadzi w przyszłości odcinek granicy od Pruski /wyżej Harbów/ do Działic. Narazie wytycza posterunki od Krasicz-Stare /koło Harbowa/ do Ciesielni /koło Szamowin/.

3-ci pułk obejmuje granicę od Dąbrows /Luisenfeld w lewo od Wisły/ do Zielunia... Narazie na posterunku od Dąbrows do Wisły. Obsadzaniem posterku nie systematycznie od jednego punktu, lecz wystawiam posterunki tam, gdzie kwatera najbliższemu przemysłowi.

Jesteli Depart. Gospodarczy dostarczy dla przybywających rakietowe ubrania, skrzynki dla ludzi i koni, Depart. Artyler. broń i Sokoja Racematu kadłuki - koni, to mniej więcej całej pierwszego maja będzie obsadzona granica jakkolwiek słabo od Grajewa do Wisły i od Pruski /wyżej Harbowa/ do Działic.

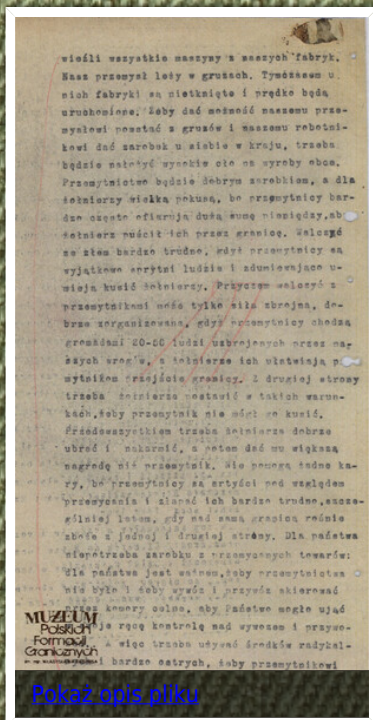
W tej chwili od nas przesyłają przez granicę przemianle produkty amerykańskie, najwięcej tytoniu, ale również w czasie tego burdasa wiata: u nas funt słodczy kosztuje 6-8 marek, na granicy zaś 10-24 marek. Ale

MUZYM
Polska
Gromnica

nie możemy przewozić do nas syreny fabrycznej. Wasi ciasteczki pochodzą celowo wy-

Pokaż opis pliku

[illegible]

[Pokaż opis pliku](#)

